

## Verhaal van de kip en het ei



Maart 2019

### TOS een taalontwikkelingsstoornis, 5-7% van de schoolgaande kinderen...

"TOS betekent voor mij irritatie, angst om een gesprek te starten, onzekerheid, faalangst..."  
(leerling 19 jaar mbo)

Wat betekent het voor ouders en het kind als er gezegd wordt door een instantie waar alle hoop op gevestigd is, dat er niet verder begeleid wordt of dat men uitbehandeld is. Instanties waarvan ouders hoopten dat zij geholpen zouden worden met de hulpvraag van hun kind. Bouwend op de expertise die er bij een dergelijke instantie in huis is. Deze week ontving ik naar aanleiding van mijn boek twee telefoontjes van ouders die op zoek waren naar hulp. Hulp, begrip en vooral ook een luisterend oor.

"Mijn kind heeft de diagnose TOS en is 14 jaar. Vanuit alle frustratie en onmacht is hij in de knel gekomen met zijn gedrag. Zijn verwachtingen met betrekking tot zijn toekomst zijn verdwenen. Het beroep dat hij graag zou willen uitvoeren is voor hem zo goed als onbereikbaar. Zo voelt dat voor hem. Zijn droombaan is niet mogelijk. Hij had een arrangement en een fijne ambulante begeleider, maar nu wordt de begeleiding gestopt omdat zijn gedrag op de voorgrond zou liggen t.o.v. zijn TOS. School heeft de juiste ondersteuning nodig bij zijn hulpvragen, maar waar kunnen wij straks terecht als er geen ambulante begeleiding meer is? Hij zit regelmatig thuis omdat hij zich 'ziek' voelt. Maar hij is ziek van onvermogen. Hij wordt met regelmaat de klas uitgestuurd omdat hij dan inderdaad 'ontploft', het is soms gewoon te veel. Hoe nu verder?"

"Mijn dochter is 11 en zit op het sbo en haar arrangement wordt niet verlengd, omdat haar sociaal-emotionele problemen op de voorgrond liggen en niet de TOS volgens het CVB. Begrijpen zij dan niet dat dit een gevolg is van de TOS? Ze is niet in staat om hele dagen naar school te gaan. Zij gaat nu halve dagen, want het is voor haar te veel. Zij huult veel en klaagt altijd over buikpijn en hoofdpijn. School weet niet hoe verder en begeleiding van de ambulante

*begeleider van cluster 2 dreigt nu te stoppen. Wat is straks de toekomst voor mijn dochter, zij heeft geen succeservaringen in het onderwijs en moet straks nog naar het vo? Ik kan haar toch niet halve dagen thuis blijven houden?"*

Hier schrik ik van..... Leerlingen met TOS 'verwoorden' hun frustratie in gedrag, zelfs met tafels die door de klas vliegen.... Leerlingen met TOS vertonen grote problemen op het gebied van het sociaal en emotioneel welbevinden en kunnen er letterlijk ziek van zijn. Vroeger ....., voor de wet op Passend Onderwijs en voor wij ernstige spraak-taalmoeilijkheden net herkenden als een echte stoornis in de taalontwikkeling, gingen deze kinderen naar het MLK (omdat zij moeite hadden met het talige leren) of naar een ZMOK school vanwege de ernstige gedragsproblemen. Toen werd een TOS (eerst als ESM) bekend en steeds meer herkend er kwamen meer cluster 2 instellingen die deze leerlingen met hun expertise ondersteunen in het regulier- of cluster 2 onderwijs.

Zijn dit dan uiteindelijk grotendeels de leerlingen die straks thuis komen te zitten? Ondanks alle expertise die er is? Wij zien steeds meer leerlingen die het vertrouwen in onderwijs en leren zijn kwijtgeraakt. Leerlingen die wij niet begrijpen en herkennen in hun gedrag maar ook niet erkennen en accepteren met hun belemmering. Dus in al hun problemen op sociaal en emotioneel gebied in deze enorm talige maatschappij. Een maatschappij waarin een toetscultuur heerst en men vooral gericht is op presteren. Leerlingen die met hun hulpvraag nergens terecht kunnen. De ouders voelen zich in de steek gelaten, maar laten wij vanuit onze onmacht en onvermogen vooral niet de kinderen in de steek?

Uit mijn boek "Taalontwikkelingsstoornissen in de klas":

*Leerlingen die hun omgeving slecht of niet goed begrijpen of die zich niet goed begrepen voelen, zullen vanuit frustratie in een negatieve spiraal raken. Het ongewenste gedrag zal vaker en met meer heftigheid voorkomen. Niet gehoord en niet gezien worden ligt hier vaak aan ten grondslag en vooral ook bij leerlingen met een TOS. Het is belangrijk om de hulpvraag van de leerling te herkennen zodat er sprake kan zijn van een vertrouwd en veilig gevoel in de klas om vervolgens deze leerling de juiste hulp te bieden. Leerlingen met TOS zullen over het algemeen meer problemen vertonen op het gebied van de sociaal- emotionele ontwikkeling en op het gebied van gedrag.*

Een kind met een taalontwikkelingsstoornis zal problemen ondervinden vanuit frustratie en onvermogen en vooral vanuit het overvraagd worden. Internaliserende problemen en externaliserende problemen. Al heel jong zien wij dit bij leerlingen met TOS. Een leerling met TOS zonder problemen op deze twee gebieden zijn er niet of nauwelijks. Het is niet alleen maar een taalontwikkelingsstoornis. Een TOS gaat gepaard met sociaal- emotionele problemen en met internaliserende of externaliserende (gedrag)problemen.

Zeggen en uitspreken als professional dat je het even niet meer weet geeft ook lucht. Het geeft de ruimte om samen verder te zoeken naar de oplossing. Maak vooral helder wat de hulpvraag is. Zoek samen met de ouder naar een oplossing. Sommige leerlingen zijn gebaat bij sport, zang en dans, bij therapeutisch tekenen (emoties verwoorden op papier), bij trainingen als Rots en water, bij communicatietrainingen, bij omgaan met lotgenoten (zoals bij SpraakSaam of SamenTRoTs), etc. Zoek samen naar mogelijkheden. Neem als school

ouders hierin mee. Vraag ouders naar hun angsten en hun zorgen. Wat werkt thuis en kan dat ook op school werken? Een kind verliest elke vorm van motivatie wanneer succeservaringen ontbreken en er geen gevoel meer is van autonomie. "Ik kan het zelf" "Dit lukt mij". Wat gaat wel goed? Ga op zoek naar succeservaringen en werk vanuit het beheersingsniveau. Het uitgangspunt van de hulp die wordt geboden is vaak het punt waarop de leerlingen 'falen'.

---

*Een specifieke TOS is meer uitzondering dan regel en een TOS brengt nu eenmaal problemen mee op het gebied van gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling.*

---

Het is het verhaal van het kip en het ei. Voordat wij het kind afwijzen, want dat gebeurt dus, is het belangrijk dat wij in het onderwijs ogen en oren hebben voor de hulpvragen van het kind. Elk gedrag is vaak het gevolg van een hulpvraag en ontstaat vanuit onvermogen en frustratie.

**Hoe passend is ons onderwijs? Zien wij de hulpvragen of het gedrag? Wordt er pas (passende) hulp gegeven als de instanties het onderling eens zijn wat 'op de voorgrond' ligt..... Of zien wij achter het gedrag de hulpvraag en komen wij het kind tegemoet?**

*"Ik heb conflicten in de klas met de docent.....vaak ....omdat ik overvraagd ben en mijzelf en mijn hulpvraag niet goed kan verwoorden" (15 jaar)*

*"Ik huil veel en ben bang..... omdat ik de talige instructie in de klas niet kan volgen en niet weet wat er van mij verwacht wordt". (11 jaar)*

*"Ik word verdrietig omdat ik een gesprek wil beginnen, maar ik durf niet..". (12 jaar)*

drs. Bernadette Sanders - Rosbergen

Auteur van 'Taalontwikkelingsstoornissen in de klas' (2017, Uitgeverij Lannoo)

Orthopedagoog, eigenaar Smartonderwijs

